

Jarosław A. Sobkowiak

Od Redakcji

Studia Theologica Varsaviensia 48/1, 9-12

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OD REDAKCJI

Działalność ludzka – a taką jest niewątpliwie twórczość naukowa – jest świadomym zaangażowaniem człowieka w refleksję nad rzeczywistością, w której on uczestniczy a jednocześnie, którą w sposób twórczy kształtuje. W tym przetwarzaniu niewątpliwą rolę odgrywa świadome planowanie owych działań. Prezentowany numer pisma miał na celu podjęcie opisu jednej z prób takiego świadomego działania człowieka – zagospodarowanie świata kultury. W te ludzkie, redakcyjne plany wpisało się wydarzenie, którego nie sposób było przewidzieć. Mam na myśli tragiczną i niespodziewaną śmierć Jego Magnificencji Rektora, ks. prof. dra hab. Ryszarda Rumianka. Otwarty na człowieka i na współczesność nie oczekiwałby z pewnością zmiany zwyczajnego biegu rzeczy. Zatem wpisując się w tę optykę, w imieniu Redakcji, pragnę przyłączyć się do słów wdzięczności wobec zmarłego Księdza Rektora wyrażonej w słowie Dziekana Wydziału Teologicznego, ks. Stanisława Dziekońskiego, kontynuując w dalszej części obecnego zeszytu ów zwyczajny bieg rzeczy.

W zestawieniu dwóch wspomnianych płaszczyzn – ludzkich planów i tego co niespodziewane – rysuje się w sposób nieunikniony pytanie o miejsce Opatrzności Bożej w ludzkim życiu. Pytań ważnych nie można pozostawiać bez odpowiedzi. Podejmujemy to trudne wyzwanie i w następnym numerze pisma, dedykując je w całości zmarłemu Księdzu Rektorowi, spróbujemy zmierzyć się z zadaniem właściwego rozumienia Opatrzności w wymiarze biblijnym, dogmatycznym, moralnym, filozoficznym a w końcu czysto ludzkim. Będzie to wyrazem naszej wdzięczności wobec śp. Księdza Rektora, który zosta-

wił nam jako swoisty testament jednocześnie tego co przewidywalne z tym, co niespodziane, tego, co się czyni z tym, czego się doznaje. Będzie to nasze podziękowanie za zachętę do kroczenia z nadzieją *śladami Jezusa*.

Tematem obecnego numeru jest ukazanie kultury w dialogu z teologią. Wydaje się, że zaprezentowane teksty przynajmniej w części realizują to zadanie. Wielowątkowość podjętej problematyki pozwala wierzyć, że stanie się ona inspiracją do dalszej refleksji nad relacją teologii i kultury. Partię artykułów otwiera tekst ks. Ignacego Bokwy rysujący relację wiary i kultury, wychodząc od ich oświeceniowego kryzysu. Chodzi zatem o zestawienie kultury chrześcijańskiej opartej na wierze w trójjedynego Boga z kulturą świecką, która przyniosła nowy obraz człowieka i nową wizję jego celów, stawiając jednocześnie pod znakiem zapytania antropologiczną koncepcję chrześcijaństwa. Wyzwania stawiane teologii przez kulturę nie są jednak dla Kościoła czymś nowym. Tej właśnie tezy broni i twórczo ją argumentuje o. Witold Kawecki CSsR. Czym zatem jest teologia kultury? Jest formą wiary pytającej o Boga, gdzie pytający człowiek nie może być zredukowany do żadnego teoretycznego schematu. O aktualności tej problematyki świadczy chociażby ożywienie debaty na temat roli religii we współczesnym świecie. Teologia kultury rysuje się zatem nie tylko jako przejaw inter-dyscyplinarności, ale jako swoisty impuls do tego, co można by nazwać trans-dyscyplinarnością (Jan Stanisław Wojciechowski). Jakim typem kultury ma się jednak zająć teologia kultury? Czy wystarczy znaleźć jej miejsce w tradycyjnym podziale na kulturę materialną, społeczną i duchową, bądź w napięciu pomiędzy „sacrum” i „profanum”? Wydaje się, że nawet przy próbie definicji samej kultury materialnej można dojść do wniosku, że wszelkie podziały są swoście sztuczne, gdyż samą kulturę materialną należy rozumieć wieloaspektowo, a wtedy jawi się ona w ścisłym związku z kulturą duchową (Elżbieta Mazur). Nie tylko teologia poszukuje kultury. To również kultura poszukuje teologii, czego wymownym przykładem jest studium poświęcone teologii ukrytej w teatrze (Katarzyna Flader). Ważne tylko, by nie skupić się na samym „skrywaniu się” teologii i zachować w pamięci jasne rozróżnienie pomiędzy teologią

a kryptoteologią. Kultura jest sposobem bycia człowieka w świecie. Zmienił się jednak świat. Jego rytm wyznacza często telewizja i struktura jej programu. Potrzeba zatem rozwinięcia teologicznej refleksji nad kulturą wizualną. Zanik religii w życiu społecznym spowodował bowiem, iż jej miejsce coraz bardziej zajmują media elektroniczne. W tę nową formę bycia w świecie człowieka musi wpisać się bez wątpienia teologia (Bartosz Wieczorek). W świat człowiek wpisuje się swoją cielesnością. Ta zaś coraz bardziej rozgrywa się pomiędzy afirmacją ciała wyrażoną w nauczaniu Kościoła a współczesnymi przejawami degradacji człowieka w jego cielesności, pomiędzy komunią osób a ciałem w sferze publicznej. Domaga się to powrotu, na gruncie kultury, do fundamentalnego pytania o to kim jest człowiek, do zdefiniowania na nowo związku, jaki zachodzi pomiędzy etyką a estetyką (Dominika Żukowska). Prowokuje to przemyślenie na nowo niektórych aspektów kultury. Wyrazem takiej potrzeby jest podjęcie refleksji nad teorią sztuki (Dagmara Jaszewska). Z jednej bowiem strony „uwspółcześni” to teologię, z drugiej zaś ochroni samą sztukę przed „grzechami nowoczesności”. Kultura musi też pytać nieustannie o swoją tożsamość, która musi być otwarta na dialog, którego nie można redukować wyłącznie do wpływów i oddziaływania innej kultury (Norbert Mojszyn).

W grupie artykułów różnych na szczególną uwagę zasługuje tekst ks. Józefa Grzywaczewskiego poświęcony rozumieniu tradycji w modernizmie. Z jednej bowiem strony nie można właściwie pojąć historii Kościoła i teologii bez osadzenia ich w tradycji, z drugiej zaś nie można popełnić modernistycznego błędu nadmiernego akcentowania tradycji w formowaniu się teologii i Kościoła. W problematykę Dekalogu wprowadza tekst bpa Andrzeja F. Dziuby. Ukazuje on, iż dzięki Chrystusowi przykazania Dekalogu powiązane z przykazaniem miłości stają się przykazaniem żywym i odniesionym do każdego człowieka indywidualnie. Tę część tekstów zamyka artykuł Veraniki Harbusowej poświęcony prymatowi Biskupa Rzymskiego w dialogi Stolicy Apostolskiej i Patriarchatu Konstantynopolskiego. Szczególnie istotny wydaje się wątek prymatu papieża w refleksji ekumenicznej.

Partię recenzji otwiera omówienie rozprawy habilitacyjnej z zakresu mariologii, w której ukazuje się wagę właściwego rozumienia obrazu Boga w mariologii i kulcie maryjnym, wyrażonej w stwierdzeniu *Deus semper maior* (o. Grzegorz Bartosik OFMConv). Na konieczność twórczego wiązania liturgiki z teologią pastoralną wskazuje w swojej recenzji ks. Jan Decyk. W refleksji teologicznej znaczącą rolę odgrywa ujęcie historyczne. Przykładem tego jest ukazanie roli jednego z moralistów w kontekście uprawiania teologii moralnej. Realizm życia domaga się bowiem od teologii wpisania jej w historię konkretnego człowieka, który nie może być oderwany od jego świata odniesień (bp Andrzej F. Dziuba). Nietypowej recenzji przewodnika po Ziemi Świętej, autorstwa śp. Księdza Rektora Ryszarda Rumianka, podjął się o. Józef Kulisz SJ. W ocenie recenzenta również taka forma prezentowania teologii potrafi ukazywać piękno ziemi ukazane w fotografii a jednocześnie głębokie przesłanie o pięknie człowieka stworzonego przez Boga. Ostatnia z omawianych pozycji zasługuje na szczególną uwagę ze względu na zakres podjętego zadania. Jest to próba zrekonstruowania całościowej odpowiedzi na pytanie św. Tomasza z Akwinu o człowieka. Jest to dobry przykład stworzenia tak ważnej w dzisiejszej refleksji nad człowiekiem antropologii integralnej (o. Jacek Salij OP).

Prezentowany zeszyt zamyka Kronika Wydziału Teologicznego (o. Wojciech Kluj OMI).

Jarosław A. Sobkowiak MIC